

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido Eiropas Aizsardzības fondu”

[COM(2018) 476 final]

(2019/C 110/15)

Ziņotājs: **Aurel Laurențiu PLOSCEANU**

Līdzziņotājs: **Eric BRUNE**

Apspriešanās	Eiropas Parlaments, 2.7.2018. Padome, 4.7.2018.
Komitejas Biroja lēmums	10.7.2018.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 173. panta 3. punkts un 304. pants
Atbildīgā specializētā nodaļa	Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI)
Pieņemts CCMI sanāksmē	22.11.2018.
Pieņemts plenārsesijā	12.12.2018.
Plenārsesija Nr.	539
Balsojuma rezultāts	200/1/6
(par/pre/atturas)	

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK uzskata, ka ir svarīgi konsekventi īstenot ES globālo stratēģiju un īstenošanas plānu drošības un aizsardzības jomā atbilstīgi ES un NATO 2016. gada jūlija kopīgajai deklarācijai, kā arī ANO kolektīvās drošības principam.

1.2. Kopš 2017. gada EESK ir atbalstījusi Eiropas aizsardzības savienības (EDU) izveidi un Eiropas Aizsardzības rīcības plānu, kā arī vienota Eiropas aizsardzības fonda izveidi. Mēs uzskatām, ka mērķis šādi Eiropas aizsardzības stiprināšanai ir nevis vājināt, bet gan stiprināt NATO un transatlantiskās attiecības.

1.3. EESK stingri atbalsta Komisijas 2018. gada 13. jūnija priekšlikumu regulai, ar ko izveido Eiropas Aizsardzības fondu daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2021.–2027. gadam ietvaros.

1.4. EESK prasa būtiski paaugstināt Eiropas sadarbības kvalitāti aizsardzības jomā. Dalībvalstu ierobežotā sadarbība aizsardzības jomā patiešām izraisa dublēšanos un veido ļoti sadrumstalotu aizsardzības rūpniecību. Tirgus pieprasījuma daļas nepietiekamā integrācija nestimulē starpvalstu sadarbību starp uzņēmumiem un rūpniecības turpmāku integrāciju. Tas izraisa neefektīvu resursu sadali, rūpniecisko spēju pārklāšanos, tehnoloģiskas nepilnības un jaunu programmu – jo īpaši sadarbības programmu – trūkumu.

1.5. EESK atbalsta stratēģiskās neatkarības mērķi, kas paredz pamattehnoloģiju izstrādi kritiski svarīgās jomās un stratēģisko spēju attīstību. Šis mērķis ir cieši saistīts ar nepieciešamību pēc pienācīgas novērtēšanas un koordinācijas, lai nodrošinātu, ka šīs tehnoloģijas var apgūt, saglabāt un ražot Eiropas Savienības līmenī, nodrošinot ES vajadzības gadījumā pieņemt lēmumus un rīkoties neatkarīgi.

1.6. EESK uzskata, ka kopēju aizsardzības spēju veidošanas obligāts priekšnosacījums ir ES aizsardzības rūpnieciskās un tehnoloģiskās bāzes stiprināšana.

1.7. EESK uzsver, ka Eiropas Savienībai ir jāstrādā pie augsti kvalificēta darbaspēka saglabāšanas, atjaunošanas un attīstības un jānodrošina darba ņēmēji ar šādām prasmēm.

- 1.8. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāpastiprina centieni saskaņot eksporta noteikumus ES.
- 1.9. EESK stingri atbalsta īpašas uzmanības pievēršanu MVU, kā arī jaunuzņēmumiem, tostarp pētniecības un izstrādes jomā aizsardzības nolūkos.
- 1.10. EESK uzskata, ka, izmantojot ES budžetu, kas ir paredzēts aizsardzības darbību atbalstam, nebūtu jāaizstāj valstu aizsardzības izdevumi, bet gan jāuzlabo un jāpaātrina plašāka un veiksmīgāka sadarbība aizsardzības jomā. Tāpat ES budžets, kas ir paredzēts aizsardzības pētniecībai, nebūtu jāpiešķir uz citās jomās veicamās civilās pētniecības rēķina. Pat ja lēmumi par ieguldījumiem aizsardzības jomā un aizsardzības attīstības programmām joprojām ir dalībvalstu prerogāta un atbildība, Eiropas Aizsardzības fonds varētu radīt ES pievienoto vērtību, stimulējot produktu un tehnoloģiju kopīgu pētniecību un izstrādi aizsardzības jomā.
- 1.11. EESK stingri uzskata, ka saskaņotāka un racionalizētāka Eiropas aizsardzības politika varētu nodrošināt efektivitātes pieaugumu, palielinot Eiropas aizsardzības tehniskā un rūpnieciskā pamata tirgus daļu un uzlabojot produktu sadali starp valstīm, reģioniem un uzņēmumiem.
- 1.12. Eiropas Aizsardzības fonds radīs panākumus tikai tad, ja tas atbalstīs darbības, kuras patiešām ir būtiskas. Tādēļ tā darba programmas būtu jānosaka, pamatojoties uz stabili Eiropas aizsardzības plānošanas procesu, kurā tiek apzinātas galvenās spēju veidošanas prioritātes Eiropai.
- 1.13. EESK atbalsta sadarbības politiku, kas veicinās MVU iesaisti, kā arī nodomu vēstuli neparakstījušo valstu iesaisti, tomēr neaizmirstot prasmes, ko tās var sniegt aizsardzības rūpniecības rūpnieciskajam un tehnoloģiskajam pamatam.
- 1.14. EESK atbalsta ierosinājumu ierobežot līdzekļu saņemšanu no Eiropas fondiem gadījumā, ja ES uzņēmumus kontrolē viens un tas pats subjekts, un pieprasīt garantijas, ja Eiropas Aizsardzības fonda atbalstītā izstrādes pasākumā piedalās trešā valsts.
- 1.15. EESK atbalsta ideju, ka ES fondi būtu jāpārvalda Eiropas Komisijai, taču uzskata, ka Eiropas Aizsardzības aģentūra var lietderīgi iesaistīties aizsardzības aprīkojuma vajadzību noteikšanā un Kopīgā bruņojuma sadarbības organizācijas (OCCAR) darbā, izmantojot tās gūto pieredzi, kas ne vienmēr ir bijusi veiksmīga, un piedalīties programmu pārvaldībā, jo prasmju dublēšanās šajā jomā kaitētu sistēmas efektivitātei.
- 1.16. EESK atbalsta ideju, ka pētniecība un izstrāde ir jāsaņā ar ētikas komiteju. Ētikas nosacījumiem jābūt skaidri formulētiem, un tie jāizvērtē jau priekšlikuma izvērtēšanas gaitā, lai nodrošinātu juridisko noteiktību un skaidrību.
- 1.17. EESK pauž bažas par turpmāko sadarbību ar Apvienoto Karalisti pēc *Brexit* un iestājas par stipru drošību un aizsardzību, kas sevī ietver Apvienotās Karalistes asociāciju ar EAF.
- 1.18. EESK uzskata, ka mūsu novecojošais kontinents jūtas apdraudēts un ka pastāv tendence vainot un dažkārt jautāt tādas problēmas kā terorisms un migrācijas plūsmas, kā arī pietiekamas solidaritātes trūkums gan dalībvalstīs, gan to starpā, līdz ar nacionālisma un autoritāru režīmu atdzimšanu, kas vērojama daudzviet Eiropas Savienībā un apdraud mūsu demokrātiju. Arī tik interesants rūpniecības politikas instruments kā Eiropas Aizsardzības fonds mūs neatbrīvos no nepieciešamības turpināt pārdomas par Eiropas aizsardzības politiku.

2. Priekšlikuma izklāsts

- 2.1. Ģeopolitiskais konteksts pēdējās desmitgades laikā ir kļuvis nestabils: esam nokļuvuši sarežģītā un problemātiskā vidē, kurā rodas jauni draudi, piemēram, hibrīddraudi un kibernetiskie draudi, un vienlaikus atkal kļūst aktuāli tradicionālāki draudi.
- 2.2. Kopīgajā deklarācijā, ko 2017. gada 25. martā Romā pieņēma 27 dalībvalstu un Eiropadomes, Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas vadītāji, ir paziņots, ka Eiropas Savienība nostiprinās savu kopējo drošību un aizsardzību un veicinās konkurētspējīgāku un integrētāku aizsardzības rūpniecību.
- 2.3. Eiropas aizsardzības jomā ir vērojama būtiska tirgus neefektivitāte, kas saistīta ar neizmantoju apjomradītu ietaupījumu iespēju (valstu tirgu sadrumstalotība ar vienu pircēju) un resursu dublēšanos Eiropas līmenī.

- 2.4. Pieprasījumu veido gandrīz vienīgi dalībvalstis, bet to aizsardzības budžeti, jo īpaši pētniecībai un izstrādei paredzētie izdevumi, pēdējos 10 gados ir būtiski samazināti.
- 2.5. Tikai 16 % aizsardzības aprīkojuma tika iegādāti 2015. gadā, izmantojot Eiropas sadarbīgos iepirkumus, kas ir tālu no kolektīvā rādītāja (35 %), par kuru panākta vienošanās Eiropas Aizsardzības aģentūrā.
- 2.6. Aizsardzības nozare starptautiski ir ļoti sadrumstalota, radot ievērojamu dublēšanos un no tā izrietošu neefektivitāti, jo netiek izmantotas apjomradītu ietaupījumu un apmācības iespējas.
- 2.7. Pašreizējā situācija nav ilgtspējīga, un nākamās paaudzes aizsardzības pamatsistēmu izstrāde kļūst arvien nesasniedzamāks mērķis dalībvalstīm, tām rīkojoties atsevišķi.
- 2.8. Sadarbības trūkums starp dalībvalstīm vēl vairāk vājina ES aizsardzības rūpniecības spēju saglabāt rūpniecisko un tehnoloģisko potenciālu, kas vajadzīgs, lai saglabātu ES stratēģisko neatkarību un izpildītu tās pašreizējās un nākotnes prasības drošības jomā.
- 2.9. Komisija 2017. gada 7. jūnijā pieņēma paziņojumu par Eiropas Aizsardzības fonda izveidi, saskaņā ar kuru fondam ir pētniecības atzars un spēju atzars, un šo paziņojumu papildināja tiesību akta priekšlikums regulai par ES aizsardzības rūpniecības attīstības programmas izveidi spēju atzara ietvaros.
- 2.10. Priekšlikumu regulai, ar ko izveido Eiropas Aizsardzības fondu daudzgadu finanšu shēmas 2021.–2027. gadam ietvaros, Komisija publicēja 2018. gada 13. jūnijā.
- 2.11. Eiropas Aizsardzības fonds ir paredzēts kā instruments ES aizsardzības tehniskā un rūpnieciskā pamata konkurētspējas un novatorisma sekmēšanai, tādējādi veicinot ES stratēģisko neatkarību. Šis instruments ir izstrādāts, lai uzsāktu sadarbības programmas, kas nebūtu iespējams bez ES ieguldījuma, un nodrošinātu vajadzīgos stimulus sadarbības veicināšanai katrā rūpniecības cikla posmā.
- 2.12. Īpaši tiks veicināti sadarbības projekti, kuros ir būtiska mazo un vidējo uzņēmumu pārrobežu dalība. Tādējādi tiks nodrošināta Eiropas Aizsardzības fonda pieejamība saņēmējiem no visām dalībvalstīm neatkarīgi no šādu saņēmēju lieluma un atrašanās vietas.
- 2.13. Šajā priekšlikumā ir paredzēts, ka tas būs piemērojams no 2021. gada 1. janvāra, un tas attiecas uz 27 dalībvalstīm.
- 2.14. Aizsardzības pētniecība ietilpst Pētniecības un inovācijas pamatprogrammas (“Apvārsnis Eiropa”) darbības jomā, tomēr attiecīgie īpašie noteikumi attiecībā uz aizsardzības pētniecību, piemēram, mērķi, noteikumi par dalību, īstenošanas mehānismi, ir paredzēti šajā priekšlikumā.
- 2.15. Šā priekšlikuma mērķis ir nodrošināt sinerģiju ar citām ES iniciatīvām civilās pētniecības un izstrādes jomās, piemēram, drošības un kibernetikas, robežkontroles, krasta apsardzes, jūras transporta un kosmosa jomā.
- 2.16. Būs cieša saikne starp fondu un projektiem, ko īsteno, izmantojot pastāvīgo strukturēto sadarbību aizsardzības jomā (PESCO).
- 2.17. Fonds ņems vērā ES Spēju attīstības plānu, kurā norādītas aizsardzības spēju prioritātes, un ES koordinēto gada pārskatu par aizsardzību (CARD).
- 2.18. Šajā saistībā var tikt ņemtas vērā arī Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) un citu partneru attiecīgas darbības, ja tās atbilst Eiropas Savienības drošības un aizsardzības interesēm.
- 2.19. Fonds arī ņem vērā aizsardzības darbības, ko īsteno, izmantojot Eiropas Miera nodrošināšanas instrumentu – ārpusbudžeta instrumentu, kurš ierosināts ārpus DFS.
- 2.20. Šis priekšlikums paredz iespēju apvienot fonda ietvaros piešķirto atbalstu un finansējuma piešķirumu, ko nodrošina *InvestEU*.
- 2.21. Fonds būtu jāizmanto, lai proporcionāli novērstu tirgus nepilnības vai neoptimālas ieguldījumu situācijas, nedublējot un neizspiežot privāto finansējumu, un radītu skaidru Eiropas pievienoto vērtību.

2.22. ES būs jāuzņemas lielāka atbildība par savu interešu, vērtību un eiropiešu dzīvesveida aizsargāšanu, papildinot NATO darbības un sadarbojoties ar to.

2.23. Ja ES vēlas būt gatava nākotnes draudiem un pasargāt savus iedzīvotājus, tai jāstiprina savu stratēģiskā neatkarība. Tas nozīmē – lai nodrošinātu tehnoloģisko līderību, ir jāizstrādā pamattehnoloģijas kritiski svarīgās jomās un jāattīsta stratēģiskās spējas.

2.24. Lēmumi par investīcijām aizsardzības jomā un aizsardzības attīstības programmās joprojām ir dalībvalstu privilēģija un atbildība.

2.25. Ierosinātā politikas pieeja ir proporcionāla konstatēto problēmu apmēram un smagumam. Iniciatīva attiecas tikai uz tiem mērķiem, kurus dalībvalstis nevar apmierinošā līmenī sasniegt saviem spēkiem un kuros Eiropas Savienības līmeņa rīcība varētu sniegt labākus rezultātus.

2.26. 2017. gada aprīlī tika sākta sagatavošanas darbība aizsardzības pētniecībai, kuras kopējais budžets ir 90 miljoni EUR trīs gadu laikposmam. Ir gūti pirmie rezultāti, un 2018. gadā ir parakstīti pirmie dotāciju nolīgumi, bet neviens no projektiem vēl nav pabeigts.

2.27. Ierosinātās ES aizsardzības rūpniecības attīstības programmas regulas budžets 2019.–2020. gadam būs 500 miljoni EUR, un tai vajadzētu sākt darboties 2019. gada 1. janvārī.

2.28. No 2018. gada 13. janvāra līdz 9. martam tika organizēta atklāta sabiedriskā apspriešana par Eiropas Aizsardzības fondu, iesaistot visas ieinteresētās personas. Tika izteikta zināma kritika no ētiskā viedokļa, savukārt tiešā veidā ietekmētās ieinteresētās personas atbalsta šo iniciatīvu. Noteikumi par intelektuālā īpašuma tiesībām ir jāpielāgo aizsardzībai.

2.29. Ierosinātais budžeta piešķirums 2021.–2027. gadam ir 13 miljardi EUR (pašreizējās cenās), un no tiem 4,1 miljardi EUR ir paredzēti pētniecības darbībām un 8,9 miljardi EUR – izstrādes darbībām.

2.30. Pēc izmaksu efektivitātes apstiprināšanas, izmantojot izmaksu un ieguvumu analīzi, fondu varētu pārvaldīt Komisijas izpildģentūra.

2.31. Tiek ierosināta pārraudzības shēma, lai atbalstītu pārskatu sniegšanu par rezultātiem un to novērtēšanu. Rezultāti būs pieejami pakāpeniski.

2.32. Komisijas priekšlikumā 2021.–2027. gada DFS ir noteikts daudz vērienīgāks uzdevums attiecībā uz klimata jautājumu iekļaušanu visās ES programmās, klimata mērķu sasniegšanai kopumā paredzot 25 % no ES izdevumiem. Eiropas Aizsardzības fonda ieguldījums šā vispārējā mērķa sasniegšanā tiks izsekots atbilstošā sadalījuma līmenī, lietojot ES klimata marķieru sistēmu, tostarp izmantojot precīzāku metodiku, ja tāda ir pieejama.

2.33. Priekšlikumā ir paredzēts, ka tas būs piemērojams no 2021. gada 1. janvāra.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK aicina pievērst uzmanību prasībām, kas jau minētas atzinumos CCMI/149 (2017), CCMI/116 (2013) un CCMI/100 (2012). Nozīmīgas pieejas šajā saistībā tiek piedāvātas arī ES globālajā stratēģijā un īstenošanas plānā drošības un aizsardzības jomā. EESK uzskata, ka ir svarīgi konsekventi īstenot šīs iniciatīvas atbilstīgi ES un NATO 2016. gada jūlija kopīgajai deklarācijai, kā arī ANO kolektīvās drošības principam.

3.2. Ņemot vērā faktiskos ģeostratēģiskos apstākļus un norises drošības jomā, Eiropai ir jāstiprina savas drošības un aizsardzības spējas. Ir svarīgi iegūt skaidru izpratni par Eiropas Savienības kopējiem stratēģiskajiem mērķiem, – līdz šim tā vēl nav panākta un ir steidzami jāveido. Tas ir priekšnoteikums, lai būtu iespējams noteikt nepieciešamās aizsardzības spējas, kas balstītas uz ilgtspējīgu Eiropas aizsardzības tehnisko un rūpniecisko pamatu.

3.3. ASV izstāšanās no kodolnolīguma, kas 2015. gadā tika parakstīts ar Irānu, krīze Ukrainā, Krievijas satraucošās darbības pie Baltijas valstu robežām un ES austrumu robežas, konflikti Lībijā, Irākā un Sīrijā, pastāvīgā nestabilitāte Sāhelā, iespējamā ASV, Izraēlas un Saūda Arābijas politiskā un militārā konfrontācija ar Irānu, Sīriju un Krieviju, – tas viss notiek apstākļos, kad ir kiberdraudi, Eiropas Savienībā ir pieaudzis autoritārisms un ir palielinājusies ASV diplomātijas neprognozējamība, tādēļ ES stratēģiskā līdzsvara panākšana reti ir bijusi tik sarežģīta un satraucoša.

3.4. Drošības jautājumi gan Eiropas Savienībā, gan tās tuvumā ir vienas no galvenajām iedzīvotāju un valstu vadītāju bažām.

3.5. ES, panākot pēc iespējas lielāku vienprātību, ir jārisina vismaz četras problēmas: lēmumu pieņemšanas neatkarība, krīzes paredzēšana, politiskā ietekme un saskaņotība starp mūsu interesēm un demokrātiskajiem principiem.

3.6. EESK 2017. gadā atbalstīja Eiropas aizsardzības savienības (EDU) izveidi un Eiropas Aizsardzības rīcības plānu, kā arī vienota Eiropas aizsardzības fonda izveidi.

3.7. EESK ir prasījusi būtiski paaugstināt Eiropas sadarbības kvalitāti aizsardzības jomā. Dalībvalstu ierobežotā sadarbība aizsardzības jomā patiešām izraisa dublēšanos un veido ļoti sadrumstalotu aizsardzības rūpniecību. Tirgus pieprasījuma daļas nepietiekamā integrācija nestimulē starpvalstu sadarbību starp uzņēmumiem un rūpniecības turpmāku integrāciju. Tas izraisa neefektīvu resursu sadali, rūpniecisko spēju pārklāšanos, tehnoloģiskas nepilnības un jaunu programmu – jo īpaši sadarbības programmu – trūkumu.

3.8. EESK atbalsta mērķi panākt stratēģisku neatkarību konkrētās kritiski svarīgās rūpniecisko spēju un tehnoloģiju jomās. Šis mērķis ir cieši saistīts ar nepieciešamību pēc pienācīga novērtējuma un koordinācijas, lai nodrošinātu, ka šīs tehnoloģijas var apgūt, saglabāt un ražot Eiropas Savienības līmenī, ļaujot ES vajadzības gadījumā pieņemt lēmumus un rīkoties neatkarīgi.

3.9. EESK piekrīt izvēlei atbalstīt aizsardzības nozari kā pieprasījuma virzītu rūpniecības politiku.

3.10. EESK piekrīt, ka lielākai valstu budžeta efektivitātei būtu jānodrošina iespēja nosegt visas Eiropas vajadzības attiecībā uz aizsardzības aprīkojumu.

3.11. EESK piekrīt, ka programmu saskaņotībai Eiropas Savienības līmenī būtu jāpalīdz palielināt ES aizsardzības rūpniecības apgādātā ES tirgus lielums.

3.12. EESK ir norādījusi, ka kopēju aizsardzības spēju veidošanas obligāts priekšnosacījums ir ES aizsardzības rūpnieciskās un tehnoloģiskās bāzes stiprināšana.

3.13. EESK uzsver, ka Eiropas Savienībai ir jāstrādā pie augsti kvalificēta darbaspēka attīstīšanas un jānodrošina šādu darba ņēmēju prasmes.

3.14. EESK uzskata, ka Eiropas Savienībai būtu jāpastiprina centieni saskaņot eksporta noteikumus ES.

3.15. EESK stingri atbalsta īpašas uzmanības pievēršanu MVU, tostarp pētniecības un izstrādes jomā aizsardzības nolūkos.

3.16. EESK ir noraidījusi pašreizējo fondu, kuri pašreiz tiek izmantoti ekonomikas vai sociāliem mērķiem, atvēršanu aizsardzības nolūkiem.

3.17. EESK ir noraidījusi īpašu noteikumu par valsts budžeta resursu piešķiršanu aizsardzībai atbilstoši Stabilitātes un izaugsmes paktam. Aizsardzības izdevumi nedrīkstētu destabilizēt publiskās finanses.

3.18. EESK ir paudusi atbalstu Aizsardzības fonda izveidei ar diviem atzariem, kas aptver gan pētniecību, gan spēju attīstību. Tādējādi varētu izstrādāt integrētu investīciju plānošanas procesu visā tehnoloģijas ciklā. Lēmumi par iepirkumu joprojām ir dalībvalstu atbildība. Tomēr kopīga iepirkuma forma var sekmēt efektivitāti pieprasījuma pusē un veicināt Eiropas aizsardzības rūpniecības konkurētspēju un efektivitāti. Izmantojot ES budžetu, kas ir paredzēts aizsardzības darbību atbalstam, nebūtu jāaizstāj valstu aizsardzības izdevumi, bet gan jāuzlabo un jāpaātrina plašāka un veiksmīgāka sadarbība aizsardzības jomā. Tāpat ES budžets, kas ir paredzēts aizsardzības pētniecībai, nebūtu jāpiešķir uz citās jomās veicamās civilās pētniecības rēķina. Eiropas Aizsardzības fonda mērķis ir uzsākt sadarbības programmas un, atbalstot pētniecības un izstrādes pasākumus, nodrošināt vajadzīgos stimulus sadarbības veicināšanai katrā rūpniecības cikla posmā. Pat ja lēmumi par investīcijām aizsardzības jomā un aizsardzības attīstības programmām joprojām ir dalībvalstu privilēģija un atbildība, Eiropas Aizsardzības fonds varētu radīt pievienoto vērtību ES, stimulējot ražojumu un tehnoloģiju kopīgu pētniecību un attīstīšanu aizsardzības jomā.

3.19. Aizsardzības rūpniecība ir ne tikai stratēģiski svarīga Eiropas Savienības iedzīvotāju drošībai un aizsardzībai, bet arī sniedz ievērojamu ieguldījumu ES ekonomikā un labklājībā, jo tās kopējais apgrozījums ir aptuveni 100 miljardi EUR gadā un šajā nozarē tieši un netieši ir nodarbināti aptuveni 500 000 augsti kvalificētu darba ņēmēju. Šajā nozarē tiek izstrādāti novatoriski ražojumi, pakalpojumi un tehnoloģijas, un tās konkurētspējas nodrošināšanai liela nozīme ir inovācijai un pētniecības un izstrādes darbībām.

3.20. ES aizsardzības rūpniecība, kā arī pētniecības un izstrādes izdevumi ir diezgan koncentrēti sešās nodomu vēstuli parakstījušajās valstīs (Francijā, Vācijā, Itālijā, Spānijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē), kas atbild par 95 % no investīcijām, lielāko daļu MVU un vidējas kapitalizācijas sabiedrību, kā arī vadošo uzņēmumu. Saskaņotāka Eiropas Savienības aizsardzības politika varētu nodrošināt efektivitātes pieaugumu, ko izraisītu valstu, reģionu vai uzņēmumu turpmāka specializācija konkrētās tehnoloģijās.

3.21. Nodomu vēstuli parakstījušās valstis dominē Eiropas aizsardzības tirgū aktīvo uzņēmumu skaita un ieroču pārdošanas apjomu ziņā. Piemēram, Apvienotajā Karalistē lielākais aizsardzības rūpniecības uzņēmums ir *BAE Systems*. *SAAB* ir galvenais aviācijas, kosmosa un aizsardzības rūpniecības uzņēmums Zviedrijā, savukārt Francijā lielākie uzņēmumi šajā nozarē ir *Dassault Aviation*, *Naval Group*, *Safran* un *Thales*. Vācijā svarīgi uzņēmumi ir *Rheinmetall*, *ThyssenKrupp Marine Systems* un *Diehl*. Itālijā divi galvenie uzņēmumi ir *Leonardo* un *Fincantieri*. Eiropas uzņēmums *Airbus* ierindojas otrajā vietā ES aiz *BAE Systems*. Vēl viens nozīmīgs starptautisks uzņēmums ir *MBDA* – trīs ES vadošo aviācijas, kosmosa un aizsardzības rūpniecības uzņēmumu (*Airbus*, *BAE Systems* un *Leonardo*) kopuzņēmums, kurš aktīvi darbojas raķešu un raķešu sistēmu ražošanā. Arī *KNDS*, kam pieder *Nexter* un *KMW*, kļūst par Eiropas uzņēmumu. Jāņem vērā, ka daži no šiem uzņēmumiem nedarbojas tikai un vienīgi aizsardzības tirgū, kas izskaidro atšķirības apgrozījumā uz vienu darbinieku.

Attiecībā uz mazākiem uzņēmumiem nesēnā *IHS* pētījumā ir konstatēts, ka ES aizsardzības nozarē aktīvi darbojas vismaz 1 600 MVU, un aplēsts, ka kopējais MVU skaits aizsardzības nozares piegādes ķēdēs ir 2 000–2 500. Vairākiem no šiem uzņēmumiem pēc savas būtības ir divējāds darbības virziens – tie ir iesaistīti gan civilajā, gan aizsardzības jomā. Jebkurā gadījumā MVU ir būtiska nozīme aizsardzības rūpniecībā, un tie ir svarīgi konkurētspējas nodrošināšanai.

3.22. Eiropas aizsardzības rūpniecība nav vienmērīgi sadalīta visā ES. Tas nozīmē – ja ES dalībvalstis palielinās militāros izdevumus, tie, iespējams, nebūs vienlīdzīgā apmērā visām dalībvalstīm. Ja vienas valsts palielinātie izdevumi aizplūst uz uzņēmumiem citās valstīs, varētu tikt izveidotas jaunas tirdzniecības plūsmas.

4. Īpašas piezīmes

4.1. Eiropas Aizsardzības fonds radīs panākumus tikai tad, ja tas atbalstīs darbības, kuras patiešām ir būtiskas. Tādēļ tā darba programmas būtu jānosaka, pamatojoties uz stabili Eiropas aizsardzības plānošanas procesu, kurā tiek apzinātas galvenās spēju veidošanas prioritātes Eiropai.

4.2. EESK atbalsta sadarbības politiku, kas veicinās pārrobežu sadarbību un MVU – tostarp no nodomu vēstuli neparakstījušajām valstīm – iesaisti, tomēr bez nonākšanas atpakaļ pie atgriešanās tiesību politikas, kas dažkārt ir veicinājusi prasmju dublēšanos.

4.3. EESK atbalsta ierosinājumu ierobežot Eiropas fondu izmantošanu par labu Eiropas uzņēmumiem, kuri ir Eiropas interešu kontrolē, un pieprasīt garantijas gadījumos, ja Eiropas Aizsardzības fonda atbalstītā izstrādē piedalās trešā valsts.

4.4. EESK atbalsta ideju, ka Eiropas kredītu piešķiršana būtu jāpārvalda Eiropas Komisijai, taču uzskata, ka Eiropas Aizsardzības aģentūra var lietderīgi iesaistīties aizsardzības aprīkojuma vajadzību noteikšanā un OCCAR darbā, izmantojot tās gūto pieredzi, kas ne vienmēr ir bijusi veiksmīga, un piedalīties programmu pārvaldībā, jo prasmju dublēšanās šajā jomā kaitētu sistēmas efektivitātei.

4.5. EESK atbalsta ideju, ka pētniecība un izstrāde ir jāaskaņo ar ētikas komiteju. Ētikas nosacījumiem jābūt skaidri formulētiem, un tie jāizvērtē jau priekšlikuma izvērtēšanas gaitā, lai nodrošinātu juridisko noteiktību un skaidrību.

4.6. EESK atbalsta ideju par Eiropas rūpniecisko suverenitāti, tomēr apšaubā tās politisko izpaušmi, jo vairums Eiropas Savienības dalībvalstu sevi uztver kā Atlantijas alianses sastāvdaļu, savukārt daudzas valstis joprojām sevi saista ar valsts suverenitātes koncepciju.

4.7. EESK pauž bažas par turpmāko sadarbību ar Apvienoto Karalisti pēc *Brexit* un iestājas par stipru drošību un partnerību, kas sevī ietver Apvienotās Karalistes asociāciju ar EAF.

4.8. Daudzējādā ziņā revolucionāras globalizācijas skarti, eiropieši jau tagad apzinās dažas no savām kļūdām un ilūzijām. Viņu lielākā kļūda ir bezdarbība. Stratēģiskās atturības politika, kas ļāva koncentrēties uz ekonomiku un nesa tik daudz bagātības Aukstā kara laikā, kā arī līdz gadsimtu mijai, pašreiz ir kļuvusi par ES klupšanas akmeni.

4.9. Eiropa ilgstoši ir uzspiedusi savu gribu pasaulei – sākotnēji pati un vēlāk kopā ar ASV. Pasaulē, kurā globālā sasilšana un autoritāri režīmi pastiprinās, nevienlīdzīgā attīstība starp valstīm un arī to iekšienē kļūst nepanesama. Mūsu novecojošais kontinents jūtas apdraudēts, parādot tendenci vainot un dažkārt jaukt tādas problēmas kā terorisms un migrācijas plūsmas, kā arī pietiekamas solidaritātes trūkums gan dalībvalstīs, gan to starpā, saistībā ar nacionālisma un autoritāru režīmu atdzimšanu, kas apdraud Eiropas demokrātiju. Arī tik interesants rūpniecības politikas instruments kā Eiropas Aizsardzības fonds neatbrīvos Eiropas Savienību no politiskām pārdomām par to, ko un kā mēs vēlamies aizsargāt.

4.10. ES aizsardzība nav saistīta tikai ar stratēģiskiem draudiem, ārēju iejaukšanos, militārām spējām, tehnoloģisku inovāciju un rūpniecisku izcilību. Tā kā lielākais apdraudējums, ar ko pašlaik saskaras eiropieši, ir izaicinājums pašai ES demokrātijai, kopīgā aizsardzības politika vairs nevar neņemt vērā šo politisko dimensiju.

Briselē, 2018. gada 12. decembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Luca JAHIER*
